

היוצא מכל זה שבמקום שיכול להרויח להפקעת החרם אין לו נאמנות כלל לגבי דידן וכדין משנה אחרונה, וזהו אליבא דכו"ע. והמחלוקת היא לגבי דיריה הוא, אם קיים איסור תדר"ג והוא מותרם או לא, ואם מונעים ממנו לגרשה בע"כ או לא, אבל על אחרים רובץ עליהם איסור תדר"ג כיון שהאשה בתוקף טהורה וכשרה.

אמנם י"ל דאם נימא דהיא אסורה משום שאחד"א, א"כ לו יהא שהיא אינה טמאה, אבל עכ"פ היא אסורה באיסור דשאהד"א על הבעל והוא בכל אופן מצווה לגרשה ובמקום מצוה לא גזר ר"ג, אבל בזה איכא כמה דעות והרי נהגו לא להתיר במקום מצוה לגרש בע"כ.

הרב יוסף קאפח

חבר בי"ד הגדול, ירושלים

"ופליגא" במשנת הרמב"ם

כלל גדול מסור ומקובל בפי חכמי תימן התלמודיים בשם הגאונים, כפי ששמעתי מפי סבי זצ"ל, שכל מקום שאמרו בש"ס "ופליגא דר' פלוני" יצא הנפלג מהלכה, אלא אם כן פוסק הש"ס אחרת, או כל גילוי אחר שאין הלכה כהחולק. והואיל וכפי קבלת רבותינו כלל זה תפוש בידו של הרמב"ם ונהג על פיו בכל רחבי ספרו הגדול היד החזקה. וכלל זה נעלם מהרבה גדולים מגושאי כליו, ובהרבה מקומות נדחקו ונלחצו להצדיק את פסקו של הרמב"ם, ויש מקומות שכתבו "אולי", ולא משט הניחו בצרף עיון. ואילו ידעו כי הכלל הזה תפוש בשתי ידיו לא היו זוקקים לשום דוחק ולחץ, ופסקי רבנו הגדול היו מתנהלים על מי מנוחות. והואיל וכמה מבעלי הכללים פקפקו בכלליותו של כלל זה, ויש שהניחו שהוא כלל בלתי כללי, והשאירו בו כמה וכמה "חוקי", לכן אמינא אהדר פרישתא דא ואתנייה. כי כפי הנראה לי תורת אמת קבלנו מרבותינו התלמודיים בתימן, וכלל זה כללי הוא ואין בו "חוקי". ושמונים וארבע פעמים נאמר לשון זה בתלמוד, כלומר בשמונים וארבעה ענינים, אם כי יש וגאמר בענין אחד יותר מ"ופליגא" אחת, ויש שאותו ענין נכפל בשתיים ושלוש מסכות. וראיתי לסקור את כולן לפי סדר המסכות כדי לעקוב אחרי פסקי הרמב"ם בכלן אחד לאחד. מבלי להשמיט מאומה, לרבות אותן שנאמרו בדברי אגדה שאין שייכות בהן לפסק הלכה, למען התקף והשלמות.

רוב בעלי הכללים שהזכירו כלל זה יחסוהו לרבנו סעדיה גאון זצ"ל, ויש שתלקו על בעלות רס"ג עליו ונוטים ליחסו לרב שמואל בן חפני גאון זצ"ל כמ"ש ר"ש אברמסון בספרו "ענינות בספרות הגאונים" עמ' 68 והלאה ע"ש. ויתכן כי שני הדברים אמת, הכלל מקובל בידי הגאונים מקדם קדמתה, והראשון שהעלהו

על ספר היה באמת רס"ג, וממנו העתיק רב שמואל בן חפני וקבעו במבוא התלמוד שלו. והואיל וספרי רס"ג וכך ספרי רשב"ח היו בשפה הערבית ולא תורגמו לעברית בזמן הראשונים לפיכך נעלם כלל זה גם מחכמי התוספות והראב"ד והרמב"ן ועוד, וכדלקמן.

כתב השד"ח במערכת הכללים כלל כ: ופליג א. כתב מרן חיד"א בס' יעיר אוון אות כא בשם רב סעדיא גאון דהיכא דאתאמר כן, על הרוב יצא הנפלג מהלכה, כההיא דאמר רב הונא השואל קרדום וכו' ופליג דר"א וכו' תדע בזה שאין הלכה כר"ה עכ"ל. ונראה שדקדק לכתוב על הרוב להורות דאיכא נמי איפכא דק"ל כהנפלג, עיין במסכת שבת יג א ופליגא דר' פדת ולא ק"ל כר"פ [לקמן בארתי שיטת הרמב"ם בזה]. והר' מקנה אברהם במהדורא קמא אות קס בשם הרב שם יוסף דף ח עמ' ד כתב כי כלליה דרב סעדיא גאון הנ"ל, ועיינתי בס' הנ"ל והוא בדף ט ושם הוכיר להרב המגיד בפ"א יו"ט הל' יד. ועיין להר' פתח החביר ח"א דף קעה ובמאי דאמר חזקיה בפסחים מגין לחמיץ שאסור בהנאה שנחלקו הראשונים אי ק"ל כר' אבהו, ואין גם אחד שיוכיר להכריח ההלכה על פי כלליה דרס"ג. מוכח דאין מזה הכרח גמור, דיש מקומות יוצאים מן הכלל. ועיין ס' לב שומע להמרח"ך שהאריך בכלל הזה, ע"ש.

ואמת יהנה חכו שהר' חיים כהן בספרו הנ"ל מערכת זו אות יד האריך מעט בכלל הזה, ומחלג דלוגי מהתם להכא ומהכא להתם לראות היעמדו דברי רס"ג, ומצא בו לדעתו בקיעים וסדקים. ואגב דלוגו דן בדברי פוסקים שונים שפסקו כפי הכלל הזה או נגדו מבלי להזכירו כלל. ולי אני הדל, ענין לי כאן ברשימה זו בשיטת הרמב"ם בפסקיו, כי נדמה לי הנקיס הרמב"ם להאי כללא ולא מש ממנו ימין ושמאל. ועיין גם למהר"ש אלגאזי בספרו גופי הלכות שהביא כלל זה בשם רס"ג ודן בו. ולדעתי אין מן הנמנע לומר שכל אותם הראשונים שלא השתמשו בכלל הזה, בין בפסקיהם הם עצמם, בין בנמוקיהם לפסקי הרמב"ם, הוא משום דלא שמיע להו, כלומר לא שמיע להו, ואין בכך כל מגרעת, דאטו מאן דלא ידע להאי כללא לאו גברא רבה הוא? ועתה ללשונו הש"ס כפי שאמרתי לפי סדר המסכות, מה שלא עשו בעלי הכללים ולפיכך כלל זה מרופה בידם.

(א) אגדה. ברכות ז, א.

צדיק וטוב לו — צדיק גמור, צדיק ורע לו — רשע וטוב לו — רשע שאינו גמור, רשע ורע לו — רשע גמור. ופליגא דר' מאיר דאר"מ שתיים נתנו לו ואחת לא נתנו לו שני וחנותי את אשר אחז אע"פ שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו הגון. כלומר שתיים נתנו לו האחת שתשרה שכינה על ישראל, והשניה שלא תשרה על אומות העולם. והאחת שלא ניתנה לו הודיעני נא את דרכיך, דלר' יוחנן בשם ר' יוסי גם זו ניתנה לו ע"ש. ולפי הכלל הזה נדחו דברי ר' יוחנן בשם ר' יוסי ונשארו דברי ר"מ. אלא שהדברים הם באגדה, וכבר כלל לנו הרמב"ם שכל מחלוקת שאינה מביאה לידי תוצאה למעשה אלא בסברא

בלבד אין לפסוק בה הלכה, ואין לומר בה הלכה כפלוגי. ראה פיהמ"ש סוטה פ"ג מ"ג. סנהדרין פ"י מ"ג. שבועות פ"א מ"ד. ספר המצוות לאוין קלג. ואע"פ כן ראה מו"נ ח"ג פרקים טז—יה.

(ב) אגדה. ברכות ז, א.

תנא משמיה דריב"ק כשרציתי לא רצית, עמשיו שאתה רוצה איני רוצה. ופליגא דר"ש בר נחמני אר"י דאמר בשכר שלש זכה לשלש, בשכר ויסתר זכה לקלסתר פנים, בשכר כי ירא זכה לויראו מגשת אליו, בשכר מהביט זכה לתמונת ה' ביט. פשט הרש זה שרבי"ק דורש פעולת משה בויסתר... כי ירא מהביט אינה לשבחו, ורשב"ג דורשה לשבחו. ואע"פ שמדובר בהגדה שאין לו בה הלכה וכדלעיל, הרי הרמב"ם סבור ברשב"ג שפעולת משה בויסתר חיובית, וכמ"ש במו"צ ח"א פ"ה ואל ישלח [אדם] מחשבותיו בהתחלה וישליטם כלפי השגת הבורא, אלא יבוש ויעצר עד אשר יתקדם לאט לאט, ועל ענין זה באמר ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים. נוסף למה שמורה עליו הפשט על יראתו מהביט אל האור הנגלה — לא שה' ישיגוהו העינים — יתעלה מכל מגרעת לעילא לעילא, ונשתבח עליו השלום בכך, והשפיע עליו יתעלה מצעמו וטובו מה שהביא לידי כך שנאמר בו בסוף ותמונת ה' ביט, ואמרו חז"ל כי זה גמול על שהסתיר פניו בתחלה מהביט אל האלהים ע"כ. והן הן דברי רשב"ג, ונדחו דברי הנפלג שהוא ריב"ק.

(ג) אגדה. ברכות יז, ב.

שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה (ישעיהו מו יב), פליגי בה רב ושמואל, ואמרי לה ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר כל העולם כולו גיוונין בצדקה והם גיוונין בזרוע. וחד אמר כל העולם כולן גיוונין בזכותם והם אפלו בזכות עצמם אין גיוונין... ופליגא דרב יהודה דאמר מאן אבירי לב גובאי טפשאי, א"ר יוסף תדע דהא לא איגייר גיורא מינייהו. א"ר אשי בני מתא מחסיא אבירי לב גינתו דקחוו יקרא דאורייתא הרי זמני בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו, ע"כ. הרי לרב ושמואל או ר"י ור"א אבירי לב נאמר לשבת, ולרב יהודה נאמר לגנאי. ואמנם הדברים הם מילי דאגדתא וכאמור לעיל, הרי אמוראי בתראי רב יוסף ורב אשי דחו דברי הנפלג, והחזיקו בדברי רב יהודה, ולפי הכלל. וכך גם רס"ג לפי תרגומו שמעו אלי קשי הלב הרחוקים מן הצדק. והיינו כחב יהודה.

(ד) הלכה. ברכות כג, ב.

א"ר יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפלו ויחזר כן נכנס. ופליגא דר' חייא דאמר מניחן על שלחנו וכן יחזרו לו, ועד אימת, אמר רב"י עד זמן ברכה, הרי נדחה הנפלג מהלכה דרב"י מגדיר את דברי ר' חייא. וכך פסק רבנו בפ"ד מהלכות תפלין הל' טז: אבל אם נכנס לסעודת קבע חולצן ומניחן על שלחנו עד שיטול

ידיו ואחר כך יניחם ויכרך על מזונו והוא לבוש בהן. ע"כ. ושם כתב הכס"מ ופסק
רבנו כר' חייא בר אבא ע"כ. ולפנינו ליתא "בר אבא", ועוד דלפי הכלל הזה,
לא רבנו פסק אלא הש"ס.

ה) אגדה. בכרות לד, ב. שבת סג, א. קנא ב. סנהדרין צט, א.

אמ"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל
לעולם הבא עין לא ראתה אלהים וזולתך, ופליגא דשמואל דאמר אין בין העולם
הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ע"כ. אמנם מדובר במה שאין
לפסוק בו הלכה, אך גם לסברא בלבד נדחו דברי הנפלא ונשאר דברי שמואל.
וכך פסק רבנו בסוף פ"ט מהלכות תשובה: אבל ימות המשיח הוא העולם הזה,
ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל, אמרו חכמים הראשונים אין
בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד. ובפ' יב מהלכות מלכים
ומלחמות הל' ב: אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד
מלכיות בלבד, ע"כ. אלא שבפ"ח תשובה הל' ז כתב: אמרו חכמים כל הנביאים
כולם לא ניבאו אלא לימות המשיח אבל העולם הבא עין לא ראתה אלהים וזולתך,
ע"כ. ולכאורה הן הן דברי הנפלא, וא"כ דברי רבנו סתראי, וכ"כ הכס"מ שם אחר
שציין לגמ' שבת סג. ודע דמשמע התם דהא דר' חייא בר אבא פליגא אדשמואל
דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ורבנו כתב
כאן הא דר' חייא בר אבא, ובפ' שאחר זה וגם בפ"ב מלכים כתב דשמואל
וצ"ע, ע"כ. והנ"ל שהדברים ברורים ופשוטים, ושתי הבהרות בדבר, האחת שרבנו
בפרק זה כלומר פ"ח תשובה אינו עוסק כלל וכלל בימות המשיח, וכל הפרק
עוסק אך ורק בעולם הבא, הגדרתו מושגיו ומהותו, ולפיכך כל מטרותו במובאה זו
של ר' חייא הוא רק אבל העולם הבא וכו' שהוא דבר שלא חלק בו שמואל,
ותחלת דברי ר' חייא נאמרו כאן רק דרך אגב ולא מטרה, וכעין בית יד להמשך
שהוא המטרה. ושניה סבור רבנו כי מה שנדחו דברי ר' חייא היא תפישתו כפשוטו,
דהא בשבת סג אמרו אליבא דחכמים ותהוי לגוי בעלמא, ואמרו אמר אביי מידי
דהוי אשרגא בטיהרא, כלומר שאין להם אז שום שמוש, ולא רק משום ומלאה הארץ
דעה לא ישא גוי אל גוי חרב כדברי ר' אליעזר, אלא ישתנה העולם ממש ואינן
בני שמוש כלל, וכך בשבת קנא ב והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ
אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה. ועיין פרש"י שם, ופליגא
דשמואל. אבל לאחר שרבנו הוציא כל אותם המקראות האמורים לימות המשיח
ממשמעות שינוי עולם שיש בפשוטו כתפישת פשטי הש"ס ורס"ג, ובארן במו"נ
ח"ב פ' כט, ראה שם מהדורתי שציינתי גם לרס"ג באמונות ודעות מאמר ט פ"ו.
נמצא כי אמנם רבנו השתמש באמרת חז"ל, אך לא במושגיה הפשטניים שהיא
נפלגת מדשמואל, אלא כפי תפישתו הוא. והראשון עיקר. ובה לק"מ קושית
הכס"מ, ונדחו באמת דברי ר' חייא שהוא הנפלא, ונשאר דברי שמואל, וכפי הכלל.

(ו) אגדה. ברכות לד, ב, סנהדרין צט א.

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים וזולתך. ופליג דר' אבהו דאמר מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדים וכו'. ונדחו דברי הנפלא, ועמדו דברי ר' אבהו, וכך העלה רבנו בתלכות תשובה פ"ז הל' ד אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם, מפני שהם כובשים את יצרם יותר מהם.

(ז) הלכה. ברכות מל, א.

א"ר חייא בר אשי פת צנומה בקערה מברכים עליה המוציא, ופליגא דר' חייא דאמר צריך שתכלה ברכה עם הפת. מתקיף לה רבא מאי שנא צנומה דלא, משום דכי כליא ברכה אפרוסה כליא, על הפת גמי כי קא גמרה אפרוסה גמרה, אלא אמר רבא מברך ואחר כך בוצע. נהרדעי עבדי כר' חייא, ורבנן עבדי כרבא. אמר רבינא אמרה לי אם אבוך עביד כר' חייא... והלכתא כרבא. הא קמו, לכ"ע נדחו דברי הנפלא ופת צנומה בקערה אין מברכין עליה המוציא במקום שיש שלמה, ורבים נהגו כר' חייא כלומר נהרדעי ואבוה דרבינא. אלא שהש"ס פסק הלכה כרבא והוא בתרא ומחמת קושייתו על שטת ר' חייא, לפיכך פסק הרמב"ם בפ"ז ברכות הל' ב ומשלים הברכה ואחר כך בוצע. ולכ"ע נדחו דברי הנפלא, וכך פסק שם הל' ד מצוה מן המובחר לבצוע ככר שלמה.

(ח) הלכה. ברכות מא, א.

...היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית, בד"א כשהצנון עיקר, אבל אין הצנון עיקר ד"ה מברך על זה וחוזר ומברך על זה. ושני מינין בעלמא שברכותיהן שוות מברך על איזה מהן שירצה. ר' יהודה אומר מברך על הזית שהזית מין שבעה. פליגי בה ר' אמי ור' יצחק נפחא, חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות דר"י סבר מין שבעה עדיף, ורבנן סברי מין חביב עדיף, אבל בשאין ברכותיהן שוות דברי הסל מברך על זה וחוזר ומברך על זה. וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות מחלוקת. בשלמא למ"ד כשברכותיהם שוות מחלוקת שפיר, אלא למ"ד בשאין ברכותיהן שוות פליגי במאי פליגי, א"ר ירמיה להקדים, דאמר רב יוסף ואיתימא ר' יצחק כל המוקדם בפסוק זה קודם לברכה שני ארץ חטה וכו'. ופליגא דרב חנן דאמר כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר... ואידך שיעורין בהדיא מי כתיבי, אלא מדרבנן וקרא אסמכתא, ע"כ. ומשמע דגם רב חנן לא אמרה אלא לאסמכתא. וכיון שהביאו הפליגא אחרי כל השמועה דרבנן ור"י ואחרי פלוגתא דר' אמי ור' יצחק נפחא יצאה כל השמועה מהלכה, ובין ברכותיהן שוות ובין אין ברכותיהן שוות יקדים מהן שירצה ולא דוקא התביב בעלמא, ולא דוקא התביב עתה, ולפיכך לא הזכיר רבנו חביב, אלא איזה שירצה. מי לא עסקינן שאדם מיסב עם אחרים ומין אחד מועט ביותר, ואם יקדים התביב יגמר זה מועט לגמרי,

ורצה להקדימו לפני שיכלה אף שאינו חביב מקדים. היו כולן שוין לפניו ואינו
 רוצה בזה יותר מזה מקדים ממין שבעה, וזאת למדנו לא מדרבנן ור' יהודה, אלא
 ממצעשה דרב חסדא ורב המנונא שהקדים ר"ה תמרים לרמונים מפני שקדמו לארץ,
 ומינה למין שבעה שקודם לשאר מיניו. ולפיכך פסק רבנו בפ"ח ברכות הל' יג
 היו לפניו מינין הרבה, אם היו ברכותיהן שוות מברך על אחד מהן ופוטר את
 השאר, ואם אין ברכותיהם שוות מברך על כל אחד מהם ברכה הראויה לו, ואם
 אינו רוצה בזה יותר מזה, אם יש ביניהם אחד משבעת המינים עליו הוא מברך
 תחלה, וכל הקודם בפסוק קודם בברכה, ע"כ. ולחנם נדחק הכס"מ שאחר שהביא
 סוגית הגמ' כתב וז"ל: ונראה שרבנו מפרש הלא אפליגו ר"י וחכמים אלא כשאתה
 מן המינין חביב לו יותר מחברו, דרבנן סברי חביב עדיף ור"י סבר מין שבעה
 עדיף. אבל אם אין אחד מן המינין חביב לו יותר מחברו לדברי הכל מקדים מין
 שבעה. והוא סובר דהא דאמר עולא אבל אין ברכותיהן שוות ד"ה מברך על זה
 וחוזר ומברך על זה לא בא להשמיענו דין הקדמה כלל אלא שאין האחד פוטר
 את חברו, וכמו שפי' הרא"ש לדעת בה"ג, ופוסק רבנו הלכה כחכמים. והשתא
 מה שכתב היו לפניו מינין הרבה וכו' לא לענין הקדמה קאמר אלא לומר
 דבברכותיהן שוות יברך על אחד מהן ויפטור את חברו, ולא ירבה בברכות שלא
 לצורך, וכשאינן ברכותיהן שוות אין אחד פוטר את חברו וכדעולא. ומ"ש א"זה
 מהן שירצה מקדים היינו לומר שאם אין אחד מהן חביב מחברו בין שבברכותיהן
 שוות בין שאינן ברכותיהן שוות בין שיש ביניהן ממין שבעה בין שאינן ביניהן
 מקדים החביב כרבנן דאמרי חביב עדיף. ומ"ש ואם אינו רוצה וכו' אתי ככ"ה
 דבין ברכותיהן שוות בין שאינן ברכותיהן שוות כיון שאין אחד מהן חביב מחברו
 אם יש ביניהן ממין שבעה מודו רבנן שהוא קודם. וממה שכתב א"זה שירצה
 להקדים מקדים במקום שיקדים את החביב תחלה, נראה שאינו מפרש כר"י והרא"ש
 דחביב היינו אותו שחביב עליו ברוב פעמים, אלא סובר דחביב היינו אותו שהוא
 חפץ בו עתה יותר וכו' ע"ש גם תמיהת הרמ"ך. וכל הדחק הזה והוצאת דברי
 רבנו מפשוטן אינו אלא משום שהתעלמו מן הכלל הנ"ל.

ט) הלכה. ברכות מא, ב.

הביאו לפניהם תאנים ועגבים בתוך הסעודה, אמר רב הונא טעונים ברכה לפניהם
 ואין טעונין ברכה לאחריהן, וכן אמ"ר נתמן. ורב ששת אמר טעונים ברכה בין
 לפניהם בין לאחריהם, שאין לך שטעון ברכה לפניו ואין טעון לאחריו. אלא פת
 הבאה בכסנין בלבד. ופליגא דר' חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטה
 כל מיני משקין. אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה
 אין טעונים ברכה לא לפניהן ולא לאחריהן, שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה
 טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין לאחריהם, לאחר הסעודה טעונין ברכה בין
 לפניהם בין לאחריהם, ע"כ. ולפי הכלל נדחו הנפגלים כלומר רב הונא ורב נתמן
 ורב ששת מהלכה. אך גם דברי ר' חייא נדחו מחמת מימרא דרב פפא, לפיכך

לא פסק רבנו כר' חייא אלא כרב פפא, כמ"ש בפ"ד ברכות הל' יא דברים הבאים בתוך הסעודה והן מחמת הסעודה אינן צריכין ברכה לפניהן ולא לאחריהן אלא ברכת המוציא שבתחלה וברכת המזון שבסוף פוטרת הכל, שהכל טפלה לסעודה [ולאו מטעמיה דר' חייא שפת פוטרת כל מיני מאכל, אלא מפני שהכל טפלה לסעודה, וכלל הוא אצלנו כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה] ודברים שאינן מחמת הסעודה שבאו בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם, ודברים הבאים לאחר הסעודה בין מחמת הסעודה בין שלא מחמת הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, ע"כ. הלכך אין הפת פוטרת מאומה, אלא הכלל כל שהוא טפל לסעודה, חוץ מן היין, דשאני יין דגורם ברכה לעצמו, היינו שיש לו ברכת עילוי בורא פרי הגפן, ואין אנו מברכין עליו ברכת המין, ומה שאמרנו שהכל טפלה לסעודה ופטרנו כל מיני מאכל ומשקה מטעם כל שהוא עיקר ועמו טפלה, הוא מברכת המין אבל לא ברכת עילוי, אלא אם כן אכלו עמו ביחד אע"פ שאיננו מעורב והוא מה שפסק בפ"ג ברכות הל' ז הרי שרצה לאכול דג מליח ואכל הפת עמו, רק אז פותר גם ברכת עילוי. כך פירשו לנו רבותינו. ודלא כרש"י.

(י) הלכה. שבת יג, א. עבודה זרה יז, א.

... ת"ש ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב, מקיש אשה נדה לאשת רעהו, מה אשת רעהו היא כבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. ופליגא דר' פדת דאמר לא אסרה תורה אלא קריבה שיש בה גילוי עריות... , ופליגא דעולא דאמר אפילו שום קריבה אסור משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, ע"ש. וסובר רבנו דאתיא ופליגא בתרא דעולא והוציאה ופליגא קמא מהלכה. ומפרש רבנו דברי עולא שאסור מן התורה, ומה שאמר עולא משום לך לך הוא טעם למה אסרה תורה, וכבר מצאנו לאוין מפורשין בתורה שהן משום גדר וסייג ללאו אחר חמור ממנו, כגון אסור לא תטר שהוא כדי שלא תקם וכמ"ש רבנו בפ"ז מהלכות דעות. וכגון לאו דלא תחמוד שהוא כדי שלא יבוא לידי לא תגזול וכמ"ש רבנו בפ"א גזלה ואבדה הל' יא. ולפיכך פסק כעולא בפכ"א אסורי ביאה הל' א כל הבא על ערוה מן העריות דרך אברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה מן התורה... ונאמר לא תקרבו לגלות ערוה, ע"ש. והרמב"ן הקשה על רבנו מפני שלא הבין דרכו. וכיון שנדחית ופליגא דר' פדת, נשאר הוא בבגדו והיא כבגדה שלא כדי ליהנות אסור מדברי קבלה מן ההיקש דלעיל, ולפיכך כלל בפכ"א אסורי ביאה הל' יח דברים האסורים מדברי קבלה כלומר הוא בבגדו והיא כבגדה עם דברים האסורים מגזרת תו"ל לא יאכל עמה בקערה וכו' ע"ש. והרי הכלל שלנו קיים, ולא כדברי הר' לב שומע שנדחק בזה בחנם. ואין צורך לדחוק הר' המגיד בפכ"א אסורי ביאה הל' א, ואין מקום עוד לקושיית הרמב"ן על רבנו בספר המצוות הזוהב גם במ"מ שם, כיון שהגמ' פסק כן. שאם לא כן אלא היא מדרבנן בלבד לא פליגא אר' פדת, ופשוט.

יא) הלכה. שבת כט, ב.

ריש כנשתא דבצרה גרר ספסלא לעילא מר' ירמיה רבה, אמר ליה כמאן כר' שמעון, אימור דאמר ר"ש בגדולים דלא אפשר, בקטנים מי אמר. ופליגא דעולא דאמר מחלוקת בקטנים אבל בגדולים מותר, ע"ש. וברור דאף בקטנים קי"ל כר"ש דהלכה כמותו בגרידה. ולפיכך פסק רבנו בפ"א שבת הל' ה בסתם: גורר אדם מטה כסא וספסל וכיוצא בהן בשבת ובלבד שלא יתכוון לחפור חריץ בקרקע בשעת גרירתו.

יב) הלכה. שבת מב, ב.

סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשלה ובכלי שני לא בשלה, א"ל אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין, דבכלי שני נמי בשלה. ופליגא דרב נחמן דאמר צריכה מלחא בשולא כבשרא דתורא. איכא דאמרי סבר ר"י למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשלה בכלי שני לא בשלה, א"ל אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בשלה, והיינו דאמר נחמן צריכה מלחא בשולא כבשרא דתורא. ופסק רבנו בהלכות שבת פכ"ב הל' ו: וכן קדרה רותחת אע"פ שהורידה מעל האש לא יתן לתוכה תבלין אבל גותן לתוכה מלח שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ושם כתב הר' המגיד שרבנו פסק כלישנא בתרא וכ"פ הר"י. ולדעתו אין צורך לכך, אלא פסק כלישנא קמא כי על ידי ופליגא יצאו דברי ר' חייא מהלכה לפי הבנת אביי. אע"פ שלמעשה לא נפ"מ מידי, דגם ללישנא בתרא כך הוא הדין. אך יש לי דברים ארוכים וברור מקיף בשטת רבנו בכל תרי לישני שבש"ס שנחלקו בהן הראשונים כמ"ש הרא"ש בפ"א ע"ז לדף ז, שאין כאן מקומו, ולפיכך אין צורך לקבוע שפסק כלישנא בתרא.

יג) אגדה. שבת נו, ב.

אמר ר' יונתן כל האומר יאשיהו חטא אינו אלא טועה שני' ויעש הישר בעיני ה' וכו', ומה אני מקיים אשר שב, שכל דין שדן עד בן שמונה עשרה תחזירן להן... משלו: ופליגא דרב דאמר אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו, ע"ש. וכאמור לעיל בברכות ז' לא שייד בענינים הללו הלכה אלא מסבר קראי בלבד. בכל זאת ממה שלא פסק רבנו כהטור בסי' ז ס"ג, יש אומרים שאין ראוי לדון אלא מבן שמונה עשרה ולמעלה, שלמדו ממימרא דשמואל, ומשמע לרבנו שנדחו דברי שמואל על ידי הפליגא דרב.

יד) הלכה. שבת סה, ב. נדרים מ, א. בכורות נה, ב.

ועביד להו נוקה ביומי ניסון, מסייע ליה לרב דאמר מטרא במערבא סהדא רבה פרת, סבר שלא ירבו הנוטפין על הווחלין. ופליגא דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיברך. ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בווחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, ע"כ. וברור דאתאי ופליגא בתרא ואפקא מידי ופליגא קמא מהלכה. ולפיכך פסק רבנו בהלכות מקוות אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינו

מטהרין בזה הלשון אלא באשכורן ע"ש. ולא משום שפסק כרב לפי הכללים דרב
ושמואל הלכה כרב באסורי, זהא אתאי ופליגא קמא ואפקא לדרב מהלכה, אלא
שפסק כופליגא בתרא.

(טו) אגדה. שבת פט, א—ב.

רב חסדא ורבה בריה דרב הונא, מאי הר סיני שירדה שנאה לאומות העולם עליו,
והיינו דאמר ר' יוסי ברי' חנינה חמשה שמות יש לו, מדבר צין — שנצטוו ישראל
עליו, מדבר קדש — שנתקדשו ישראל עליו, מדבר קדמות — שנתנה קדומה עליו,
מדבר פארן — שפרו ורבו ישראל עליה, מדבר סיני — שירדה שנאה לאומות
העולם עליו, ומה שמו, חורב שמו. ופליגא דר' אבהו האמר הר סיני שמו, ולמה
הר חורב שירדה חורבה לאומות העולם עליו, ע"כ. ואמנם אגדה היא זו, וכדלעיל
ברכות ז. אע"פ כן נראה שהאוגנים תפשו כר' אבהו משום שדברי הנפלא נדחו,
שכן רס"ג בספרו האמונות והדעות המאמר השלישי פ"ח כאשר הסביר את השמות
השונים כתב שהוא הר ארוך הנמשך כנגד כמה מחוזות, והרי מתן תורה היה
במקום אחד ולא בכמה וכמה מקומות, ועוד שלא הזכיר חורב כלל כשם מקום,
והיינו כר' אבהו.

(טז) הלכה. שבת צו, א.

אמתני' מה"י לרה"י ורה"ר באמצע דרע"ק מחייב וחכמים פוטרם. בעי רבה, למטה
מעשרה פליגי ובהא פליגי דרע"ק סבר קלוטה כמי שהונחה ורבנן סברי לא אמרינן
קלוטה כמי שהונחה. ושם אמרו דפשטה רב המנונא לרב חסדא מהא מרה"י לרה"י
ועובר ברה"ר עצמה רע"ק מחייב וחכמים פוטרין, מדקאמר ברה"ר עצמה פשיטא
למטה מעשרה פליגי, ומסקנא דבוורק פליגי ולמטה מעשרה הוא דמחייב למעלה
מעשרה לא מחייב, ש"מ בקלוטה כמי שהונחה פליגי, ש"מ. ופליגא דר' אלעזר
דאמר מחייב היה רע"ק אפילו למעלה מעשרה... ופליגא דרב חלקיה בר טובי
דאמר תוך שלשה דברי הכל חייב, למעלה מעשרה דברי הכל פטור, משלשה ועד
עשרה באנו למחלוקת דרע"ק ורבנן וכו' ע"ש. ופסק רבנו בהלכות שבת פ"ג הל'
טז כרב חלקיה בר טובי משום דאתא ופליגא בתרא ואפקא מידי ופליגא קמא,
אלא שפסק בתוספת התנאה של רבא שהוא בתרא שצריך שתנוח על גבי משהוא,
ומחלוקת ראשונים בדבר, אלא שאין זה מעניינינו.

(יז) הלכה. שבת קכא, ב.

אריב"ל כל המזיקין נהרגין בשבת. מתיב רב יוסף חמשה נהרגין בשבת ואלו הן
זבוב שבמצרים וצרעה שבבניהו ועקרב שבחדיב ונחש שבארץ ישראל וכלב שוטה
בכל מקום... אמר רב יוסף אנא מותיבנא לה ואנא מתריצנא לה ברצו אחרינו
והברי הכל [אפילו לר' יהודה]. תני תנא קמיה דרבא בר רב הונא ההורג נחשים
ועקרבים בשבת [במקום שודאי אין ממתים] אין רוח חסידים נוחה ממנו, אמר
ליה ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה מהם, ופליגא דרב הונא, דרב הונא חזיה

לההוא גברא דקא קטיל זיבורא [פי' במקום שודאי אינו ממית], אמר ליה שלמיתיהו לכולהו, ע"כ. ופרש"י אלמא לאו שפיר עבד. וכתב הר"ן חמשה נהרגין ואפילו עין רצין אחריו דמסתמא מויקים הם, ושאר כל המויקים אם רצים מותרים להרגן כלומר אפלו לר"י דאמר משצל"ג חייב עליה מותר להרגן משום פקוח נפש, ע"כ. משמע להדיא ששאר המויקים האמורים כאן שמותר להרגן ברצין הם ספק ממיתים, דאי ודאי אין ממיתים מאי פקוח נפש איכא. וכן פסק הרמב"ם בפ"א שבת הל' ד חיה ורמש שהן נושכין וממיתין ודאי כגון זבוב שבמצרים ... מותר להרגן כשיראו. ושאר כל המויקים אם היו רצין אחריו מותר להרגן, ואם היו יושבין במקומן או בורחין מלפניו אסור להרגן ע"כ. וכתב שם הכס"מ ושאר כל המויקים אם רצו אחריו נהרגין בשאינם ודאי ממיתים, וכיון שהן ספק ממיתין ברצין אחריו הוי ספק פקוח נפש ושרי ... , הא שודאי אין ממיתין אע"פ שמצערין כגון צרעה ופרעוש אף ברצין אחריו אסור להרגם, ע"ש. והן הן דברי הר"ן. וא"כ פסק רבנו כרב הונא דאין להרוג צרעה במקום שודאי אין ממיתין, וכפי הכלל שלגן.

יח) אגדה. שבת קמו א.

בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתו, אוה"ע שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתו ... ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר עד שלשה דורות לא פסקה וזהמא מאבותינו, אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהם שום דופי, ע"כ. כלומר וכבר מיעקב פסקה וזהמא, ולא עד הר סיני. ואף שהתבדדים הם מסוג דברי מחשבה שאין לקבוע בהם הלכה, בכל זאת עיין מו"צ ח"ב פ"ל במושג הנחש וחיה. וכתב רבנו בהלכות קריאת שמע פ"א הל' ד מסורת היא בדינו שבשעה שקבץ יעקב את בניו במצרים בשעת מיתתו ציום וזירום על יחוד השם, ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו, ושאל אותם ואמר להם, בני, שמא יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם, כעבין שאמר לנו משה רבנו פן יש בכם איש או אשה וכו', ענו כולם ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, פתח הוקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ע"כ. והיינו כר' אבא בר כהנא.

יט) אגדה. ערובין סג, ב.

אמר ר' יהושע בן לוי כל דמותיב מלה קמי רביה אזיל לשואול בלא ולד שני ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר ארני משה כלאם (במדבר יא, כח), וכתבין נון בנו יהושע בנו (דברי הימים א, ז, כו). ופליגא דר' אבא בר פפא דאמר לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה וכו', והר"ה השמיט כל הדרש הבלתי ברור, ואף יתכן שלא היה בנוסחתו. ועיין רד"ק בפירושו ליהושע שכתב כי דרש מוטעה הוא. ונוס' הר"ה שביטל ישראל מפריה ורביה שני ויהי בהיות יהושע ביריחו וירא והגה איש עומד לנגדו וכו' (יהושע ה, יג) מפני שנתעצל ולא תקים המשכן בו ביום, וגמירי כל זמן שארון ושכינה

שרוין שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה, ע"כ. משמע כי זו מסקנת הדרש ונדחו דברי ריב"ל, ופסק רבנו בהלכות תלמוד תורה פ"ה הל' ב וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ע"ש, ולא הזכיר עונש דאמר ריב"ל.

(כ) הלכה. ערובין קג, ב. זבחים יט, א.

מתני' סהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקושו. ובגמ' אר"י בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי, אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים. ור' יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים. ותפוק ליה משום חציצה, בשמאל, אי גמי בימין ושלא במקום עבודה. ופליגא דרבא בשם רב חסדא דאמר במקום בגדים אפלו נימה אחת חוצצת, שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות, פחות משלש על שלש אינן חוצצות, ע"ש. ונדחו דברי הנפלג, ופסק רבנו כרבא בהלכות כלי המקדש פ"י הל' ו: אפלו נימה אחת או עפר או כנה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חוצצת ועבודתו פסולה. ובהל' ט כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת או בגד שאין בו שלש על שלש ועובר.

(כא) הלכה. פסחים יט א. חגיגה כד א.

דתנן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה, והרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מעדותו של רע"ק נשנית משנה זו דתנן הוסיף ר' עקיבה הסלת והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו. רביעי אין חייב לא, שלישי אין רביעי לא, אלמא קסבר צירוף דרבנן. ופליגא דר' חנין דאמר צירוף דאורייתא שנאמר כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת (במדבר ז) הכתוב עשה כל מה שבכף אחת, ע"כ. ובחגיגה כד א איתא דלמ"ד צירוף דאורייתא ביש לו תוך, אתו רבנן ותקינן אף באין לו תוך, ולמ"ד מעדות רע"ק כלומר צירוף דרבנן דיקא יש לו תוך מצרף, אין לו תוך אינו מצרף. ע"ש. והנה לכאורה יש עירוב תחומין בפסק רבנו בהלכות שאר אבות הטומאות פ"ב הל' ו, שבתחלת הפרק פתח שכל המשלות דרבנן, ועם זאת מביא פסוק דרב חנין, ואף פוסק שכלי שאין לו תוך מצרף, וז"ל שם: אחר שנגמר הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה, כיצד כלי שהוא מלא פירות פרודין זה מזה כגון צמקים וגרוגרות, ונגעה טומאה באחד מהן, גטמא כל מה שבכלי לקדש אבל לא לתרומה, וכל המשלות של דבריהם הם, ורמזו יש למעלה זו בתורה כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת, אמרו חכמים כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד, אפלו כלי שאין לו תוך מצרף מה שעליו לקדש וכו' ע"ש. ואם כהבנת הראשונים אין פסוק זה רמז אלא דרוש גמור. גם בפיהמ"ש חגיגה פ"ג הל' ב כתב והסמיכו [שים לב, אסמכתא בעלמא] את זה למה שנאמר כף אחת עשרה זהב וכו'. וכתב הכס"מ דרבנו פסק כר' יוחנן דהוא מריה דגמרא והביא קרא דרב חנין לאסמכתא. והבריו תמוהים, דמה יאמר במה שפסק שכלי שאין לו תוך מצרף, והוא רק אליבא דרב חנין. וכבר דנו ונדחקו בזה רבים, ראה ר' חיים בן עטר בספרו ראשון לציון

לחגיגה דף כד, וראה בית ישחק, אברהם יגל, מרכבת המשנה, ועוד ועוד. ודבריהם החוקים ביותר. והג"ל פשוט, דלדעת רבנו גם ר' יוחנן וגם רב חנין כולו ס"ל מעלות דרבנן, אלא דלר' יוחנן גזרה או תקנה מאוחרת היא, ולרב חנין תקנה קדומה היא ויש לה אסמכתא מן התורה, והואיל ותקנת קדמונים היא ואסמכתא אקרא כחה יפה לגזור משום כך גם על שאין לו תוך, ולעולם דרבנן היא וקרא דנקיט רב חנין אסמכתא בעלמא, ופסק רבנו רק כרב חנין ולפי הכלל שמסרו הגאונים, דיצא הנפלא כלומר ר' יוחנן מהלכה, ומה שאמרו דאורייתא כלומר קמאי דאסמכתא אקרא, והוה פשט לשונו בהלכה ובפיהמ"ש, ואין צורך לשום דוחק, הלאותם שהבינו שכלי שיש לו תוך דאורייתא ממש מן כף אחת, אפשר לומר להם כמו שאמרו למי שנראה מדבריו לכאורה כי שעורין דאורייתא מן ארץ חטה, אטו שיעורין מי כתיבי. והכא גמי נימא אטו צירוף מי כתיבי, אלא דרבנן לכ"ע וקרא אסמכתא בעלמא. וזה נראה לי פשוט.

(כב) הלכה. פסחים כא, ב.

אמר חזקיה מגין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שני' לא יאכל חמץ, לא יהא בו התר אכילה, טעמא דכתב רחמנא לא יאכל, הא לא כתב לא יאכל הוה אמינא אסור אכילה משמע אסור הנאה לא משמע. ופליגא דר' אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד אסור אכילה ואחד אסור הנאה וכו'. וכו' אבהו פסק רבנו בהלכות מאכלות אסורות פ"ח הל' טו, ע"ש. וכפי הסלל המקובל. וכל קושיות הלח"מ שם לק"מ, וכבר בארתי כוונת רבנו ודעתו בבאורי שם.

(כג) הלכה. פסחים לו, ב.

ת"ר לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה, ומאי משמע דהאי אשישה לישנא דחשיבותא הוא שני' לאיש חלת לחם אחת ואפשר אחד ואשישה אחת (שמואל ב, ו, יט), וא"ר חנן אשישה אחד מששה באיפה. ופליגא דשמואל דאמר אשישה גרבא דחמרא דכתיב ואזהבי אשישי ענבים (הושע ג, א). והרי"ף פסקה להא דפרט לאשישה, ומשמע שאין יוצאין בככר גדול שהוא אחד מששה באיפה, ורבנו לא פסקה כלל, משום דס"ל דכיון דאמרינן ופליגא יצא הנפלא מהלכה, ומחלוקת שמואל אינה ענין לפי מלים בלבד, וגם אינו חולק על הבריתא דפרט לאשישה, אלא דפירוש הבריתא פרט לשנילוש ביין דהיינו מצה עשירה. ואם צודקים אנו תרי פסקה לדשמואל בפ"ו חמץ ומצה הל' ה, ועדין אנו במסגרת הכלל שמסרו הגאונים.

(כד) הלכה. פסחים נא, א.

שם מדובר בחלב שעל הקיסה, שעל הקשת אסור לכ"ע, ושעל היתר מותר לכ"ע, אלא שבני בבל נהגו בו אסור שלא מן הדין, ובני ארץ ישראל נהגו בו התר. ועל חלב שעת היתר אמר רבה בר בר חנה לבריה בני לא תאכל לא בפני ולא שלא בפני, אני שראיתי את ר' יוחנן שאכל כדי הוא ר' יוחנן שאכל לסמוך עליו בפניו

ושלא בפניו, אתה לא ראית אותו לא תאכל בין בפני בין שלא בפני. ופליגא דידיה אדידיה דאמר רבה בר בר חנה סח לי ר' יוחנן בן אלעזר פעם אחד נכנסתי אחר ר"ש בר' יוסי בן לקוניא לגינה ונטל ספיחי כרוב ואכל ונתן לי, ואמר לי בני בפני אכול שלא בפני אל תאכל, כדאי הוא רשב"י לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו, ע"ש. ועיין ר"ח שם שסיים וסבירא לן פליגא דידיה אדידיה, ע"ש. ומשמע שנדחו דבריו, ולפיכך פסק רבנו בפ"ו מאכלות אסורות ה' ו' וחוט משוך כמו יתר והוא מותר, ע"ש. ולא הזכיר שום הסתייגות ולא שיש נזהגים לאסרו.

כה) הלכה. פסחים פה ב.

מתני', מן האגף ולפנים סלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ. ובגמ' א"ר יהודה אמר רב וכן לתפלה, ופליגא דריב"ל דאמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. ושם פרש"י לענין צירוף עשרה, והתוס' שם הקשו עליו. ורבנו מפרשה לענין ברכת סהנים, שעם שלפני הטהנים אפלו הם אחורי מחיצה של ברזל הרי הם בכלל הברכה, וכדאיתא בסוטה לח ב: פשיטא אריכי באנפי גוצי לא מפסקי, תיבה לא מפסקא, מחיצה מאי, ת"ש דאמר ריב"ל אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. ופסקה רבנו בהלכות נשיאת כפים פט"ו ה' ח: ואם היתה מחיצה בין הטהנים ובין המתברכים אפלו היא חומה של ברזל הואיל ופניהם מול פני הטהנים הרי הם בכלל הברכה, ע"כ. הרי שפסק כפי הכלל הנ"ל.

כו) סגולה. פסחים קה, א.

לענין אם מותר לשתות קודם הברכה, ושם אמרו: ומפסק גמי לא אמרן אלא באכילה [כלומר שאין צריך להפסיק האכילה כשחשכת], אבל בשתיה לא [כלומר מפסקין]. ושתיה גמי לא אמרן אלא בחמרא ושכרא, אבל מיא לית לן בה. ופליגא דרב הונא, דרב הונא חזיה ליהווא גברא דשתא מיא קודם הברכה, אמר ליה לא מסתפי מר מאסכרה דתנא משמיה דרע"ק כל הטועם כלום קודם שיבדיל מיתתו באסכרה, רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמיא, ע"כ. הרי ברור שאמלי עשו כן רבנן דבי רב אשי דאינון בתראי היינו פוסקים כרב הונא וכרע"ק. ולפיכך פסק רבנו בהלכות שבת פכ"ט ה' ה' ולשתות מים מותר.

כז) דקדוק. פסחים קיז, א.

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה אחת הן ... אבעיא ליה הללויה לרב מאי, ת"ש דאמר רב חזינא לתילי דבי חביבי דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה בחד גיסא, ופליגא דריב"ל דאמר מאי הללויה הללויה בהלולים הרבה. ופליגא דידיה אדידיה דאמר ריב"ל בעשרה מאמרות של שבח נאמר ספר תהלים ... בהללויה, גדול שבכולם הללויה שכולל שם ושבח בבת אחת, ע"כ. וכתב הר"ח ענין הללויה דבור אחד הוא. גראה דמפרש דפליגא בתרא דריב"ל אינה חזרה

מצורת כתיבת המלה, שהיא לעולם תיבה אחת, אלא לענין פירושו והכנת המלה, אם הללוהו בהלולים הרבה או כולל שם ושבח בבת אחת. ולפיכך ברוב הדפוסים היא תיבה אחת וכה"ת. אך ברוב כתבי היד העתיקים עשו כעין פשר, דלעולם נכתבה בשמה אחת ובין הללו ליה הפסק קל ועשו מקף ביניהם כדי לחברן הללויה. ובכל אופן נדחו דברי רב שדעתו לכתבן בשתי שטות.

(כח) הלכה. יומא מו, א.

אמר ר' אלעזר משום בר קפרא, אומר היה ר' מאיר אברי עולה שנתותרו עושה להן מערכה בפני עצמה וסודרן ואפלו בשבת... , ופליגא דרב הונא דאמר תחלתו דוחה וסופו אינו דוחה, ע"ש. ויצא הנפלג מהלכה, ולפיכך פסק רבנו כרב הונא, בהלכות תמידין ומוספין פ"א הל' ז: ואברים של תמיד דוחין את הטומאה ואין דוחין את השבת, אלא בערב שבת בלבד מקטירין אברי תמיד של ערב שבת, שהתמיד תחלתו דוחה וסופו אינו דוחה, ע"ש, וכרבא בפ"י דברי רב הונא ופשוט.

(כט) קבלה. יומא נג, ב.

תנו כמאן דאמר ארון גלה לבבל, דתניא ר' אליעזר אומר ארון גלה לבבל... רשב"י אומר ארון גלה לבבל... , ופליגא דעולא דאמר שאל ר' מתיה בן חרש את רשב"י... אמר לו... שאני אומר ארון במקומו גגנו, ע"ש. וכך כתב רבנו בהלכות בית הבחירה פ"ד הל' א: ובעת שבעה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבעה שלמה שנאמר ויאמר ללויים המכבינים לכל ישראל הקדשים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף וכו' (דברי הימים ב, לה, ג), ע"ש. והיינו לפי הכלל האמור.

(ל) ביורר. יומא סד, ב. ביורר מו, ב.

תניא ביורר ממורט ב"ש אומרים צריך העברת תער, וב"ה אומרים אין צריך העברת תער. וא"ר אבינא כשאומרים ב"ש צריך ואין לו תקנה, ופליגא דר' פדת דאמר ב"ש ור' אלעזר אמרו דבר אחד, ב"ש הא דאמרו, ר' אלעזר דתנו אין לו בהן יד ובהן רגל אין לו טהרה עולמית, ר' אלעזר אומר נותן על מקומו ויוצא, ע"ש. ואין שום נפקות לפליגא זו כיון שהיא רק לביורר שטת ב"ש, ולמעשה הלכה כב"ה.

(לא) הלכה. יומא סג, א.

במצורע שהקריב אשמו בחוץ פטור... ואמ"ר חלקיה בר טובי לא שנו אלא לשמו, אבל שלא לשמו חייב. לשמו מיהא פטור אמאי, נימא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, הכי השתא, התם בעי עקירה, הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים גינהו. רב אשי מתני חייב כדאמרינן, רב יהודה מדפתי מתני פטור קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה, ועקירת חוץ לא שמה עקירה, ופליגא דרב חלקיה בר

טובי, ע"כ. ונדחה הנפלא מהלכה, ולפיכך פסק רבנו בהלכות מצעה הקרבנות פי"ח הל' י כרב חלקיה בר טובי: אשם מצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב הואיל ושלא לשמו ראוי בפנים וכשר. ושם הל' יב: השוחט את הפסח בחוץ אפלו בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב, שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא.

(לב) הלכה. סוכה ל, א.

מתני' לולב הגזול והיבש פסול, ובגמ' קא פסיק ותני לא שנא ביום טוב ראשון ולא שנא ביום טוב שני, בשלמא יבש הדר בעינן וליכא, אלא גזול בשלמא יום טוב ראשון דכתיב לכם משלכם, אלא ביום טוב שני אמאי לא, א"ר יוחנן משום רשב"י משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה, אתמר נמי א"ר אמי יבש פסול מפני שאין הדר, גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. ופליגא דר' יצחק דאמר ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל לא שנו אלא ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול, ע"ש. ויצא הנפלא מהלכה, ולפיכך פסק רבנו בהלכות לולב פי"ח הל' ט כל אלו שאמרנו שהם פסולין מפני המומין שאמרנו או מפני גזל וגנבה, ביום טוב ראשון בלבד, אבל ביום טוב שני עם שאר הימים הכל כשר. והראב"ד שם וכל הפוסקים הפוסלים גזול ביום טוב שני שהוזכר הר' המגיד ועוד, אשתמיטתהו הכלל הזה שמסרו הגאונים.

(לג) להלכה. ראש השנה כג, א.

אמר רב יהודה ארבעה מיני ארוזים הן, ארוז קתרוס עץ שמן וברוש, ... ופליגא דרבה בר רב הונא דאמר אמרי בי רב עשרה מיני ארוזים הן, שבעה שנאמרו בישעיה מא יט אתן במדבר ארוז שטה והדס ועץ שמן ברוש תחזה ותאשור. תוסיפו עליהן שלשה. ומפרש רבנו שעיקר מיני הארוזים הם שבעה אלה, ועל ידי הפליגא נדחו דברי הנפלא, ולפיכך פסק רבנו בהלכות פרה אדומה פי"ג הל' ב לפי שמיני ארוזים שבעה הן. והיינו כרבה בר רב הונא. וכך כתב בפיהמ"ש פרה פי"ג הל' ט לפי שמיני הארוז שבעה, ראה שם מהדורתי הע' 81—82. ועיין תוס' בראש השנה שם למאי הלכתא. ודבריהם דלא בשטת רבנו.

(לד) הלכה. ביצה כא, א—ב.

בעו מגיה מרב הונא, הני בני באגא דרמו עליהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה ביום טוב, אמר להו חזינא אי תהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזינא לינוקא ושרי, ... ופליגא דר' יהושע בן לוי דאמר מזומנין את הגוי בשבת ואין מזמנין את הגוי ביום טוב גזרה שמא ירבה בשבילן, ע"ש. ולפי הכלל הנדון כתב הר"ף וליתא להא דרב הונא אלא בין כך ובין כך אסור, דאמר ריב"ל מזומנין את הגוי בשבת וכו'. אך רבנו בהלכות יום טוב פי"א הל' יד והל' יט פסק את שתיהן, ונה לכאורה נגד הכלל הנ"ל. אך כבר העיר הר"ן שלא היתה בנוסחת

הרמב"ם ופליגא דריב"ל, אלא מלתא באנפי נפשה אמר ריב"ל. ועיין להר" המגיד שם שנדחק להעמיד את הופליגא לא אדרב אלא אמאי דאמר ליה רבה לדב יוסף ע"ש, ובין למר ובין למר הכלל קיים ועומד.

(לה) אגדה. תענית ז, א.

א"ר אבהו גדול יום הגשמים מתחית המתים, האלו תחית המתים לצדיקים ואלו גשמים בין לצדיקים בין לרשעים. ופליגא דרב יוסף דאמר מתוך שהיא שקולה כתחית המתים קבעה בתחית המתים, ע"כ. אמנם בכרכות לג הביאו הא דרב יוסף על המשנה מזכירין גבורת גשמים בתחית המתים, ברם אין נפקות למעשה אלא לסברא בלבד. ולפני הרמב"ם נראה שלא היה בגמרא נוסח שלפנינו. שהרי בפירושו למשנה פ' חלק הביא לשון זה בשם בראשית רבה ולא בשם גמרתינו, ואין דרכו להביא לשון שהוא גם בש"ס וגם במדרש אלא בשם הש"ס בלבד. וז"ל שם: ותחית המתים יסוד מיסודות תורת משה רבנו, אין דת ואין קשר עם האומה היהודית למי שאינו מאמין בכך, אלא שהיא לצדיקים, ולשון בראשית רבה גבורת גשמים לצדיקים ולרשעים, ותחית המתים לצדיקים בלבד, ע"ש.

(לו) אגדה. מועד קטן יז, א.

מאי שמתא שם מיתה. ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא. ופליגא דריש לקיש דאמר כשם שנכנסת ברמ"ח אברים דכתיב והיתה העיר חרם, חרם בגימטריא רמ"ח, כשהיא יוצאה יוצאה מרמ"ח אברים דכתיב ברגו רחם תזכר, רחם בגימטריא הכי הוה. ונראה דפשיטא דסברא כר"ל, דאם לא כן מאי אהניא ליה תשובה והתרה.

(לז) אגדה. חגיגה יד, א.

כל יומא ויומא נבראים מלאכי השרת מנהר דינור ואמרי שירה ובטלי שנאמר חודשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג, כג). ופליגא דר' שמואל בר נחמני דאמר בשם ר' יונתן כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד שנ' בדבר ה' שמים נעשו וכרוח פיו כל צבאם (תהלים לג, ו). וראה מו"נ ח"א פ' כג, סה, סו. ודבריו רומזים לדברי רשב"י בשם ר' יונתן למי שרוצה להבינם כך.

(לח) הלכה. חגיגה יט, א.

מאן תנא. עודהו רגלו אחת במים [מחזיק], א"ר פדת ר' יהודה היא דתנו מקוה שנמדד ויש בו ארבעים סאה ממונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא, אמר ר' יהודה אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור. ובגמ' א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רבה בר אבוה מחלוקת מטומאה לטהרה, אבל במעלות דרבנן דברי הכל השני טהור, ופליגא דר' פדת, ע"כ. ולא פסקה רבנו להיחיא דעודהו רגלו אחת במים מחזיק לתמור משום דקי"ל כופליגא דר' פדת

דאוקמה להחיא כר' יהודה ויחידאה היא. וכך כתב בפהמ"ש מקוות פ"ז הל' ו':
וכבר בארו בגמרא ואמרו מחלוקת במעלות דרבנן, אבל לענין טומאה וטהרה דברי
הכל טמא, ומעלות דרבנן הם האמורים בתגיגה באמרם שהטהור לחולין צריך
טבילה למעשר, וכן הטהור למעשר צריך טבילה לתרומה... ואין הלכה כר' יהודה.

(לט) הלכה. יבמות עט, א—ב.

בימי רבי בקשו להתיר נתינים, אמר להם רבי חלקנו נתיר, חלק מזבח מי יתיר.
ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר בשם ר' יוחנן חלק עדה לעולם אסור, חלק מזבח
בזמן שבית המקדש קיים אסור, אין בית המקדש קיים שרי, ע"כ. וכהופליגא פסק
רבנו בהלכות אסורי ביאה פ"ב הל' כג: בא דוד וגזר עליהם שלא יכנסו בקהל
לעולם ואפלו בזמן שאין מקדש.

(מ) הלכה. יבמות צג, א.

דחא שמעינן ליה לרע"ק דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, דתנן קונם שאני
עושה לפיכך אין צריך להפיר, רע"ק אומר יפר שמה תעדיף עליו יתר מן הראוי
לו. הא אתמר עלה א"ר הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן.
ופליגא דרב נחמן בר יצחק דאמר, רב הונא כרב, ורב כר' ינאי, ור' ינאי כר' חייא,
(ר' חייא כר', ורבי כר"מ, ור"מ כראב"י, וראב"י כרע"ק, דאמר אדם מקנה דבר
שלא בא לעולם, ע"כ. ונפסקה הלכה שדוקא ביקדשו ידי לעושיהן צריך להפיר
כמו שפסק רבנו בפ"ב גדרים הל' י. והוא דוקא שהעמיד דברי האומר
אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשטה, וכך פסק בהלכות מכירה פכ"ב הל' א אין
אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכ"כ הר' המגיד שם.

(מא) הלכה. כתובות לר, ב. בבא קמא קיב, א.

אמר רבא הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה, מתה אין
חייבין באונסיה. כסבורין של אביהן היא וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול,
הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם. איכא דמתני לה ארישא וכל שכן
אסיפא ופליגא דרב פפא [דאמר דמשעת האונס היא חלות החיוב והרי השואל
איננו]. ואיכא דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא, ע"ש. ופסק
רבנו בהלכות שאלה ופקדון פ"א הל' ה הניח להם אביהם נכסים ומתה או שטבחוה
משלמין את דמיה מנכסיו, ע"כ. וכבר תמה עליו הר' המגיד שנה לא כלישנא קמא
ולא ככתרא, ע"ש. ונראה ברור כמ"ש הכס"מ שלא היה גורס רבנו ופליגא דרב
פפא, ולא והיינו דרב פפא וכו', ע"ש. ודבריו אמת, דודאי לא היה גייד רבנו מן
הכלל דופליגא.

(מב) הלכה. כתובות נא, ב.

לאבוה דשמואל אונס דשרא רתמנא היכי משכחת לה, כגון דקאמרי עדים שצוחה
מתחלה ועד סוף, ופליגא דרבא. דאמר כל שתחלתה באונס וסופה ברצון אפלו

היא אומרת הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שורכתו מותרת, מאי טעמא, יצר אלבשה, ע"כ. וכפי הכלל פסק רבנו בהלכות אישות פכ"ד הל' יט, ופ"א אסורי ביאה הל' ט.

(ג) הלכה. כתובות נח, ב.

אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוונת ואיני עושה... לימא מסייע ליה המקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא עושה ואוכלת, מאי, לאו בניוונת, לא, בשאינה ניוונת. אי בשאינה ניוונת מאי למימרא... סיפא איצטריך ליה, מותר ר' מאיר אומר הקדוש, ר' יוחנן הסנדלר אומר חולין, ופליגא דריש לקיש דאמר לא תימא טעמא דר"מ משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה געשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהו, ע"כ. וסובר רבנו שאע"פ שהלכה כרב דיכולה אשה לומר איני ניוונת ואיני עושה, אהני הכלל שמסרו הגאונים לענין האומר יקדשו ידיך לעושיהו שדבריו קיימין והאיל ויכול לכופה למעשה ידיה. ולפיכך פסק בפ"א ערכין וחרמין הל' כח: אמר לה יקדשו ידיך לעושיהו והאיל והן משועבדין לו הרי כל מעשה ידיה קדוש וכו', ע"ש. ועיין ר"ן בכתובות שם שהאריך להקשות על רבנו, וסיים ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם ז"ל. ועיין כס"מ שהביא דברי הר"ן ונדחק לתרץ, ותרויהו אשתמטינהו הכלל הזה, ועל פיו לא רבנו הוא שפסק כן אלא הש"ס.

(ד) הלכה. נדרים ז, ב.

אמר אביי מודה רע"ק לענין מלקות שאינו לוקה, דאם כן ניתני רע"ק מחמיר, אמר רב פפא בנדינא ממך כ"ע לא פליגי דאסור, משתמנא ממך לכ"ע שרי, במאי פליגי, במנוחה אני לך, דרע"ק סבר לישנא דנידויא הוא, ורבנו סברי לישנא דמשמתנא הוא. ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא, אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה לית דחש להא דרע"ק קסבר במשמתנא פליגי, ע"כ. ובוה גדחו דברי ר"פ דאמר במשמתנא מינד לכ"ע שרי. ובהלכות נדרים פ"א הל' כג כתב: וכן אם אמר לו מגודק אני לך או משמתנא ממך משמעו שלא ישב בארבע אמותיו, ע"ש. ואע"פ שלכאורה רע"ק יחידי לגבי חכמים ואין הלכה כרע"ק מחבריו, כאן שהש"ס פסק דלא כר"פ, למאי הלכתא, אם לא לחוש לדברי רע"ק. ולפיכך פסק גם בפייה"ש "והלכה כר' עקיבה", ראה שם מהדורתו, שבמהדורא קמא היה "ואין הלכה כר' עקיבה" ותוקן והלכה, ועיין כס"מ שנדחק בדבר, ועיין רדב"ז שכתב דברים לא נכונים, וגרם להם כל הלחץ משום דלא שמיע להו כללא דידן.

(ה) אגדה. נדרים ח, ב.

שמש צדקה ומרפא, אמר אביי ש"מ חרגא דיומא מסי. ופליגא דר' שמעון בן לקיש דאמר אין גהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מגרתיקה צדיקים מתרפאין

בה ורשעים נידונין בה, ע"כ. ורבנו בפירושו לפ' חלק הביא שני הלשונות וכתב שכולן משל, עיין שם מהדורתי.

(מו) מחשבה. נדרים לב, א.

גדולה מילה שאלמלי מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה. ופליגא דר' אלעזר דאמר גדולה תורה שאלמלי תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני (ירמיה לג, כה). ואמנם הגדה היא זו ואין לומר בה הלכה וכדלעיל ברכות ז, א. אך ראה הלכות מילה פ"ג הל' ד שבנוסח ברכת מילת הגרים והעבדים תקנו תו"ל גם פסוק אם לא בריתי. ועיין גם מו"ב ח"ג פ"ג.

(מז) אגדה. סוטה מא, ב.

דרש ר' יהודה בר מערבא מותר להחניף לרשעים שנאמר לא יקרא עוד לבלב נדיב ולכילי לא יאמר עוד שוע (ישעיה לב, ה). מכלל דבעולם הזה שרי, רשב"ל אמר מהכא כראות פני אלהים ותרצני (בראשית לג, י). ופליגא דר' לוי דאמר משל של יעקב ועשו למה הדבר דומה, לאדם שזימן את חברו והכיר בו שמבקש להרגו, אמר לו טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי בבית המלך, אמר ליה מלכא מסתפי ולא קטל ליה, ע"כ. ומשמע מכל דברי האמוראים שנאמרו שם לאחר לשון זה שכולם סוברים אסור להחניף לרשעים, ושם דברו על עונשים חמורים לחנפים ולא חלקו בין צדיק לרשע, ואתיא כר' לוי.

(מח) הלכה. גטין כו, א—ב. בבא מציעא יח, ב.

מתני' המביא גט ואבד ממנו, מצאו לאלתר כשר, ואם לאו פסול. ובגמ' ורמינהי מצא גטי נשים... הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו וגמלך שלא ליתנו, הא אמר תנו נותנין ואפלו לזמן מרובה, אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשירות מצויות [פסול] כאן במקום שאין השירות מצויות [אמר תנו נותנין]. ואפלו במקום שהשירות מצויות [דפסול] הוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון... ור' זירא רמי מתני' אברייתא ומשני, תנו המביא גט וכו' ורמינהי מצא גט בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה, אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. הא בזמן שהבעל מודה מיהת יחזיר לאשה ואפלו לזמן מרובה, ומשני כאן במקום שהשירות מצויות [פסול] כאן במקום שאין השירות מצויות [בזמן שהבעל מודה יחזיר]. איכא דאמרי והוא שהוחזקו הוא דלא ליהדר והיינו דרבה, ואיכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו לא להדר ופליגא דרבה, ע"כ. ולשטת רבנו כפי מסורת הגאונים כיון שהש"ס הוציא לישנא בתרא מהלכה, כלומר הוציא במקום שהשירות מצויות דהיינו עבר אדם שם ואע"ג דלא הוחזקו לא להדר, נשאר דברי רבה היינו אפילו במקום שהשירות מצויות כלומר עבר אדם שם, אם הוחזקו לא להדר, ואם לא הוחזקו להדר. והו"ו שפסק רבנו בהלכות גרושין פ"ג הל' ט—י: המביא גט ואבד ממנו

ומצאו... אבד במקום שהשירות מצויות אם מצאו מיד ועדין לא שהה אדם שם
מן העוברים... הרי הוא בחזקתו ותתגרש בו. הוחזק באותו המקום איש אחר
ששמו כשמו שבגט חוששים שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא, הואיל
ועבר אדם שם אע"פ שלא שהה, אבל אם לא עבר אדם שם [היינו אין שירה מצויה
בפעל] הרי הוא בחזקתו אע"פ שהוחזקו שם שנים ששמותיהם שוין, ע"כ. והדברים
נראין פשוטים, וראה ראב"ד שם, והר" המגיד האריך טובא והביא הבנת הרשב"א
בדברי רבנו וקושייתו עליו. ועיין כס"מ שהעיר שאין הבנת הרשב"א בדברי רבנו
נכונה. ולדעתי הרי לפי הכלל הנ"ל כל האריכות ואי ההבנות מיותרות.

ב. (ט) הלכה גטין פט, ב.

שלחו מבי ו'ב לשמואל, ילמדנו רבנו יצא עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה
קדושי תורה מהו, שלח להו תצא והעמידו הדבר על בריו הקודיעוני. מאי היא,
אילמא דאי מיגליא מילתא דקדושי קמא לאו קדושי מעליא נינהו מבטלינן קלא,
הוא נהרדעא אתריה דשמואל הוא ולא מבטלי קלא, אלא דאי מגליא מלתא דקדושי
קמא קדושי מעליא נינהו לא צריכא גט משני. ופליגא דרב הונא דאמר אשת איש
שפשטה ידה וקבלה דקדושיין מאחר מקודשת, מדרב המנונא דאמר האשה שאמרה
לבעלה גרשני נאמנת, חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. ואידך, כי אתמר
דרב המנונא בפניו, שלא בפניו מעיזה ומעוזה. ע"כ. ועיין ר"ן בכתובות דף כב
שרבנו פסק דלא כרב הונא ע"ש שהאריך, גם הר" המגיד כתב כן. ועיין רמב"ם
בפ"ד אישות הל' יג שפסק כרב הונא וכפי שהעמידו דברי רב המנונא בפניו.
ובפ"ט אישות הל' כו פסק כשמואל. ובפ"ב גרושין הל' ד פסק כרב המנונא. וא"כ
היאך לכלכל את הכלל דופליגא הוציא את הנפלא מהלכה. דבשלמא לתר"ן והמ"מ
לא שמיע להו כלל זה וכפי שהעירותי לעיל כמה פעמים. לפיכך נ"ל כי הופליגא
לפי מאי דס"ד דדברי רב הונא כפשוטם אפילו שלא בפניו, וכיון שהעמדנום
שדוקא בפניו, לא נשאר חילוק בין שמואל לרב הונא, דדברי שמואל שלא בפניו,
ודברי רב הונא ורב המנונא בפניו. ונשאר תסכל קיים. וראה לקמן סנהדרין ס,
עוד דוגמא לסילוק החילוק שבין הנפלא להפליג.

ג. יחוס. קדושין ע, ב.

כל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם [מעבדי פשחור], אמר אביי כולהו יתבי
בשורא דנהרדעא. ופליגא דר' אלעזר דאמר אם ראיית כהן בעזות מצח אל תהרהר
אחריו שני ועמך כמריבי כהן (הושע ד). והלכה למעשה דנדהו דברי הנפלא, ואין
פוסלין כהן חצוף אלא נשאר בחזקתו.

גא. גיאוגרפיא. קדושין עב, א.

אמר רב חלוון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין. ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר
מאי דכתיב וינחם בחלה ובחבור נהר גוון זערי מדי (מלכים ב, יח), חלה זו חלוון,

חבור זו הדיב, נהר גוזן זו גינוק, עדי מדי זו המון וחברותיה, ואמרי לה זו
ניהונגד וחברותיה.

(גב) הלכה: בבא קמא קו, ב.

א"ר יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת,
מ"ט אמר קרא כי הוא זה. ופליגא דר' חייא בר יוסף דאמר ערוב פרשיות כתוב
כאן, וכי כתיב כי הוא זה אמלזה הוא דכתיב. וכן פסק רבנו בהלכות טוען ונטען
פ"א הל"א, ועיין פ"ב שכירות הל' ז ובמגיד משנה שם, כלומר דיצא הנפלג
מהלכה, ופשוט.

(גג) הלכה: בבא מציעא יב, א—ב.

מתני' מציאת בנו ובתו הקטנים... הרי אלו שלו. מציאת בנו ובתו הגדולים...
הרי אלו שלהן. ובגמ' אמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו, שבשעה
שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידו... ופליגא דר'... יוחנן דאמר לא
גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן,
קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול. ויצא הנפלג מהלכה, וכר' יוחנן פסק
רבנו בהלכות גולה ואבדה פ"ז הל' יג.

(גד) הגדה: בבא מציעא פו, ב.

אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה
לבניו בעצמו, וכל שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו על ידי שליח...
יקח נא מעט מים והכית בצור ויצאו ממנו מים... ופליגא דר' חמא בר' חנינה
בשם ר' ישמעאל דאמר... בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים.

(גה) הלכה: בבא מציעא צט, א.

א"ר הונא השואל קרדום מחברו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו... ופליגא
דר' אמי דאמר המשאיל קרדום של הקדש מעל... ופליגא דר' אלעזר דאמר כדרך
שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרים, ע"ש. ויצא הנפלג מהלכה,
ופסק הרמב"ם בפ"ו מעילה הל' ד כר' אמי. ובפ"ב שאלה ופקדון הל' א כר' אלעזר.

(גו) אגדה: בבא בתרא ט, ב.

אמר ר' אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבנו, דאלו במשה כתיב
כי יגורתי מפני האף והחמה (דברים ט, יט) ואלו בעושה צדקה כתיב מתן בסתר
יכפה אף (משלי כא, יד). ופליגא דר' יצחק דאמר אף כופה חימה אינו כופה.

(גז) הלכה ואגדה: בבא בתרא צח, א.

המוכר יין לחברו והחמיץ אינו חייב באחריותו, א"ר יוסי בר' חנינה לא שנו אלא
בקנקנים דלוקות, אבל בקנקנים דמוכר אמר ליה הא חמרך והא קנקנך, וכי קנקנין

דמוכר מאי הוי לימא ליה לא איבעי לך לשהויי, לא צריכא דאמר ליה למקפת...
ופליגא דרב חייא בר יוסף דאמר חמרא מזלא דמריה גרים וכו' ע"ש, ועיין פרש"י
שם. ואמנם לא פסק רבנוכרב חייא בר יוסף כיון שטעמו תלוי במופלא, ולכך
פסק כהנפלב בהלכות מכירה פ"ו הל' ג, אם גניח שנוסחתו היתה כלפנינו.

נח) הלכה. בבא בתרא קעו, א.

א"ר יהודה אמר שמואל חנוק וקנו מידו משתעבד, מכלל דערב בעלמא לא בעי
קנין. ופליגא דרב נחמן דאמר ערב דבית דין הוא דלא בעי קנין. והלכתא ערב
בשעת מתן מעות לא בעי קנין, אחר מתן מעות בעי קנין, ערב דבית דין לא בעי
קנין וכו'. ובכך יצא שמואל מהלכה, ונקבעה הלכה כרב נחמן, וכן פסק רבנו
בהלכות מלוה ולוה פכ"ה הל' ב. ועיין פיהמ"ש סוף בתרא מהדורתי ובהערה.

נט) הלכה. סנהדרין ו, ב.

ר"א בנו של ריה"ג אומר אסור לבצוע וכל הבוצע הרי זה חוטא וכל המברך את
הבוצע הרי זה מגאץ ועל זה נאמר בוצע בך נאץ ה' (תהלים י, ג), אלא יקוב
הדין את ההר ושני כי המשפט לאלהים הוא (דברים א, יז), וכן משה היה אומר
יקוב הדין את ההר, אבל אהרן היה אוהב שלום שני תורת אמת היתה בפיהו...
(מלאכי ב, ו), ופליגא דר' תנחום דאמר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד מעשה
העגל, ע"ש. ונחלקו הר"ח ורש"י והתוס' על מה מוסב הופליגא, דהר"ח פ"י שהוא
מוסב על דר' שמעון בן מנסיא, ופרש"י על ובוצע, והתוס' פ"י על תורת אמת.
וברור שרבנו יפרש או דהר"ח או כרש"י, שהרי פסק מצוה לבצוע וכמ"ש
בסנהדרין פכ"ב הל' ד. ורשאי לבצוע אף לאחר שידע להיכן הדין נוטה כל זמן
שלא נגמר הדין דלא כר' שמעון בן מנסיא.

ס) אגדה. סנהדרין מט, א.

כי יואב אחרי אדוניה ואחרי אבשלום לא נטה (מלכים א, ב, כח). מאי לא
נטה, שבקש לנטות ולא נטה, מ"ט לא נטה, אר"א עדין לתלוחית של דוד קיימת,
ריב"ח אמר עדין איצטגניני של דוד קיימין, דאמר ר"י אמר רב ארבע מאות ילדים
היו לו לדוד בני יפת תאר ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן
בעלי אגרופין שלדוד. ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר אלמלי דוד [שעסק בתורה]
לא עשה יואב מלחמה, ואלמלי יואב לא עסק דוד בתורה וכו'.

סא) הלכה. סנהדרין נו, א.

דתניא איש איש כי יקלל אלהיו וגשא חטאו, מה ת"ל, והלא כבר נאמר ונוקב
שם ה' מות יומת, לפי שני ונוקב שם ה' מות יומת יכול לא יהא חייב אלא על
שם המיובד בלבד, מגין לרבות כל הכנויין, ת"ל איש כי יקלל אלהיו מכל מקום
דברי ר"מ. והכ"א על שם המיוחד במיתה ועל הכנויין באזהרה. ופליגא דר' מיישא

דאמר בן גז שברך את השם בכנויים לרבנן חייב וכו'. ובהלכות מלכים פ"ט הל' ג פסק רבנו כר' מיישא. ועיין כסף משנה שם שתמה למה פסק כר' מיישא לגבי ר' יצחק נפתא, והניח בצריך עיון, וברור שנעלם ממנו הכלל האמור, ולא קשיא מידי, דהש"ס הוא שפסק.

סב) הלכה. סנהדרין ס, א.

אמר רב יהודה אמר שמואל השומע אזכרה מפי הגוי אינו חייב לקרוע, ואם תאמר רבשקה ישראל מומר היה, ואמר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלא על שם המיוחד בלבד, לאפוקי כינוי דלא. ופליגא דר' חייא בתרווייהו דאמר השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע, שאם אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים, ממאן, אילימא מישראל מי פקירי כולי האי, אלא פשיטא מגוי, ואי שם המיוחד מי גמירי, אלא לאו בכינוי ושמע מינה בזמן הזה הוא דלא, הא מעיקרא חייב, ש"מ. וכתב רב אחא משבחה בשאלתות סדר אמור שאלתא קי: ברם צריך למימר השומע הזכרה מפי הגוי מי מיחייב למקרע או לא, מי אמר משום כבוד שמים הוא ואפלו מפי גוי נמי חייב לקרוע, או דלמא כיון דמעיקרא כפרין וקיימין לאו מילתא חדתי הוא דקא שמע ולא מיחייב למקרע, תא שמע דאמר רב יהודה, .. [כל הלשון דלעיל]. מכל מקום שמעת מינה דמגוי בזמן הזה אין חייב לקרוע, ועד כאן לא פליגי שמואל ור' חייא אלא בשומע אזכרה מפי הגוי בזמן שבית המקדש קיים דלא שכחי ישראל ביני גוים, אבל בזמן הזה כולי עלמא אין חייב לקרוע, עכ"ל. ואם כן הנפקות של הופליגא היה קיים בעבר הרחוק, אבל למעשה כיון שכבר למדו הגוים מישראל שם השם אין חייבין לקרוע אלא על שם המיוחד בלבד ודוקא מפי ישראל. ולכ"ע אין קורעין על הכנויים כגון רחום וחנון וכו' אפילו מפי ישראל. נשאר עלינו לדעת מהו שם המיוחד, האם דוקא שם הויה או גם אדנות שאנו מכנים בו שם הויה, ודבר זה נחלקו בו ראשונים וכמו שכתב רבנו בהלכות עבודה זרה פ"ב הל' ז לענין המגדף, שיש אומרים שאינו חייב אלא על שם הויה ויש אומרי מעל שם אדנות, והכריע רבנו שם וכתב "ואני אומר שעל שניהם הוא בסקל" כלומר השם וכנויו. ולפיכך פסק שם הל' י: כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת הכינוי [ולא הכינויין] חייב לקרוע והוא שישמע מישראל וכו' ע"ש. והנ"ס בכל כתבי היד העתיקים, גם כתבי יד תימן וגם כתבי יד משאר חלקי העולם "הכינוי" ולא "הכינויין", וכונת רבנו ברורה פשוטה. שקורעין בין על שם הויה בין על כינויו שהוא אדנות, ונשאר רבנו נאמן לדעתו וקיים בהכרעתו שכתב לעיל גבי מגדף. ואתיא ככ"ע כלומר בין לשמואל בין לרב אחא, כי כאמור אין להופליגא שום נפקות בזמן הזה ולא בעתיד, והיתה קיימת בעבר בלבד. וטעות הדפוסים שכתבו כינויים גרמה להכס"מ ולאחרים לפניו ולאחריו לכתוב דברים שאי אפשר לשמען, כאלו רבנו פסק כשמואל בחדא וכרב אחא בחדא משום דאסתבר ליה חצי טעמו של זה וחצי טעמו של זה, כאלו ההכרע בין החכמים בידינו. ולא לפי כללים שקבעו חכמי הדורות אשר מעולם. ואם חז"ל

קבעו לדוגמא הלכה כר' מחברו למי יש זכות לומר בענין מסויים מסתבר לי טעם החולק על רבי, ונלחצו ונדחקו כל הדנים בנושא זה מפני שהוטעו בנוסח הדפוס, ומשום דלא שמיע להו הכלל הנדון. וזה נראה לי ברור ופשוט, דברי רבנו נהירים בהירים וצהירים.

סג) הלכה. סנהדרין סח, ב.

אמר רב חסדא קטן שהוליד אין בנו נעשה בן סורר ומורה... ופליגא דרבה דאמר קטן אינו מוליד שנאמר ואם אין לאיש גואל... ואמר רחמנא איש, איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין אם לאו, קטן אי אתה צריך לחזור עליו, בידוע שאין לו גואלין ע"ש. ויצא הנפלג מהלכה, לפיכך פסק רבנו בהלכות גולה ואבדה פ"ח הל' ז קטן אי אתה צריך לחזור עליו אלא תוקתו שאין לו יורשים, ע"כ. ועיין מגיד משנה שכתב "דכמאן שאינו מוליד משוינן ליה" ודבריו תמוהים כי התלמוד כבר הכריע מבחינה מציאותית, ואינו רק מושג הלכתי דאנו משוינן ליה.

סד) מדות. סנהדרין קה, ב.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ייטיב אלהים את שם שלמה משמך ויגדל את כסאו מכסאך, אורח ארעא למימר ליה למלכא הכי, אמר ליה מעין קאמר [ומם משמך מכסאך מם המקצת]... ופליגא דרב יוסי בן חוני דאמר בכל אדם מתקנא חוץ מבנו תלמידו... ע"ש.

סה) הלכה. סנהדרין קיב, ב.

ת"ר היו בה קדשים, קדשי מזבח וימותו, קדשי בדק הבית יפדו... ר' שמעון אומר בהמתה ולא בהמת בכור ומעשר. ובגמ' במאי עסקינן [בבכור ומעשר] אילימא בתמימין שלל שמים הוא, אלא בבעלי מומין שללה נינהו. אמר רבינא לעולם בבעלי מומין ומי שנאכל בתורת בהמתך יצאו אלו שאינן נאכלין בתורת בהמתך אלא בתורת בכור ומעשר דשלל שמים נינהו. ופליגא דשמואל דאמר הכל קרב וכל נפדה, מאי קאמר, הכי קאמר כל שקרב כשהוא תם ואינו נפדה כשהוא בעל מום כגון בכור ומעשר מבהמה נפקא. ע"כ. ובהתאם לסלל הנ"ל דיצא הנפלג כלומר רבינא מהלכה פסק רבנו כשמואל, אף דלכאורה היה צריך לפסוק כרבינא שהוא סוף הוראה. וכך כתב בהלכות עבודה זרה פ"ד הל' יד הבכור והמעשר שבתוכה תמימים הרי הם קדשי מזבח וימותו, ובעלי מומין הרי הן בכלל בהמתה ונהרגין. (וא"ג ב, אף שאינו לנו ענין עתה, מה שכתוב ברמב"ם שם לפני כן "קדשי בדק הבית יפדו ואחר כך שורפין אותן שנ' שללה ולא שלל שמים" וכל הראשונים והאחרונים מהראב"ד והלאה סערו סער למה ישרפו, ובאמת שכל סערתם לשוא, כי בכל כתיבי היד העתיקים "ואחר כך שורפין אותה" ומוסב על העיר ולא על קדשי בדק הבית, ויאות נסיב קרא שנאמר שללה ולא שלל שמים).

(טו) מדות. עבודה זרה כ, ב.

א"ר פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות... רוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, וחסידות גדולה מכולן שנאמר אז דברת בחזון לחסידיך. ופליגא דר' יהושע בן לוי דאמר ענוה גדולה מכולן שנאמר יען משה ה' אותי לבשר ענוים, חסידים לא נאמר אלא ענוים, הא למדת שענוה גדולה מכולן.

(טז) הלכה. זבחים עה א—עט, א.

אמר ריש לקיש הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור, אי אפשר שלא זרבה מין על חברו ויבטלנו, שמע מינה... איסורין מבטלין זה את זה... ופליגא דר' אלעזר דאמר בשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך אין איסורים מבטלין זה את זה וכו' ע"ש. והנחתה הנפלג כלומר ריש לקיש מהלכה, ולפיכך פסק רבנו בהלכות פסולי המוקדשין פ"ח הל' כ: הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן חייב, אע"פ שריבה מין על חברו אינו מבטלו, שאין האיסורין מבטלין זה את זה. ע"כ. וכתב שם הר"ב כסף משנה ופסק כר' אלעזר משום דבא אתיביה לר"ל ושני ליה בשנויי דחיקי. ולא היה צריך להכריע משום דשינויי דר"ל הם דחיקי, דמי מפסי, ויש לו שביל מרווח ודרך סלולה והיא הכלל הנ"ל.

(סח) הלכה. זבחים פו, א.

אימא ושל עולה [העצמות] פירשו לפני זריקה אין מועלין בהן, לאחר זריקה מועלין בהן, ופליגא דר' אלעזר דאמר פירשו לפני זריקה מועלין בהן לאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין. לכאורה פסק רבנו בהלכות מעילה פ"ב הל' יב דלא כר' אלעזר, שם כתב: עצמות העולה שפירשו לפני זריקה אין מועלין בהן לאחר הזריקה שהזריקה מתרת אותן, ואם פירשו לאחר זריקה מועלין בהן לעולם ע"כ. אך סוגיא זו יש בה נוסחים שונים וכמ"ש רש"י והתוס' שם ד"ה ופליגא, ותוס' בכורות כו א ד"ה התולש. וברור כי נוסחת רבנו לא היתה כלפנינו ולק"מ, ועיין כס"מ שנדחק בכל הסוגיא.

(טט) הלכה. זבחים קח, ב.

ור' יוחנן אמר מחלוקת [ר' שמעון ור' יוסי] באבר אחד דמר סבר מוקטרי פנים שחסרו והעלה בחוץ חייב, ומר סבר פטור, אבל ארבעה ותמשה אברין דברי הכל חייב על סל אבר ואבר. ופליגא דאמר הכל מודים במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ שחייב, לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ דמר סבר פטור ומר סבר חייב. איכא דאמרי אמר עולא הכל מודים במוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ שהוא פטור, לא נחלקו אלא במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ, דמר סבר פטור ומר סבר חייב. ופליגא דאבוה דשמואל אלישנא קמא דעולא, דאמה אבוה דשמואל כמאן מהדרין פוקעין לגבי מזבח כמאן דלא כר' יוסי. ופסק רבנו כר' יוסי ואליבא דר' יוחנן, משום דאליבא דעולא נאמרו תרי לישני, ועוד דאבוה

דשמואל פליגא עליה, לפיכך פסק כר' יוחנן. ויתכן שגם כאן נוסחת רבנו לא היתה כלפנינו.

(ע) הלכה. ובחים קיט, ב.

אמר רמי בר חמא לא שנו אלא בקדשי במה גדולה ותקריבן בבמה גדולה, אבל בקדשי במה קטנה אע"ג דאקרבינהו בבמה גדולה אין חיצוי. לימא מסייע ליה חוה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה, אימא נוהגים בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה. ופליגא דר' אלעזר דאמר עולת במת יחיד שהכניסה בפנים קלטה מחיצות לכל דבר, ע"כ. וברור כי לאחר בנין המקדש בירושלם נאסרו הבמות לעולם, ולפיכך אין שום נפקות לדין זה לדורות.

(עא) הלכה. מנחות לב, ב.

אמר ר' חלבו אנא חזיתיה לרב הונא דהוה יתיב אפוריא דספר תורה מונח עליה וכף לכדא אארעא ואנח עליה ספר תורה והדר יתיב במטה, קסבר אסור לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה. ופליגא דרבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן דאמר מותר לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה. ואם לחשך אדם לומר מעשה בר' אלעזר שהיה יושב על גבי המטה ונוצר שספר תורה מונח עליה ונשמט וישב על גבי קרקע... התם ספר תורה על גבי קרקע הוה, ע"כ. ולכאורה צריך היה רבנו לפסוק כר' יוחנן, ולא נהג כן אלא פסק כרב הונא, שכך כתב בתלכות ספר תורה פ"י הל' ו: ואסור לישב על מטה שספר תורה נתון עליה. ונראה ברור שפסק כן משום דבירושלמי ברכות פ"ג הל' ה אמרוה בסתם, לא ישב אדם על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו, והביא מעשה דר' אלעזר בלי הסיוע של הבבלי שספר תורה היה על גבי קרקע, וסבור רבנו דר' יוחנן הדר מסברא ראשונה שאמרה רבה בר בר חנה בשמו, שהרי קבע בירושלמי היפך, ולדעת רבנו ר' יוחנן הוא מחבר הירושלמי, ולפיכך פסק כרב הונא.

(עב) הלכה. מנחות טל, ב.

תא שמע דאמר רחבא אמר רב יהודה חוטי צמר פוטרין בשל פשתן, ושל פשתן פוטרין בשל צמר, חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפלו בשיקאין. ופליגא דרב נחמן דאמר השיראין פטורין מן הציצית. אתיביה רבא לרב נחמן השיראין והכלד והסהיקין כולן חייבין בציצית, מדרבנו זכר' ע"ש. דכל מאי דאקשי ליה רבא לר"ג שני ליה. ולפיכך פסק רבנו בפ"ג מהלכות ציצית הל' א—ב כסות שחייב אדם לעשות בה ציצית מן התורה... ותהיה הכסות של צמר או של פשתן בלבד. אבל טלית של שאר מינין כגון בגדי משי ובגדי צמר גפן ובגדי צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים וכיוצא בהם אין חייבין במצות ציצית אלא מדברי חכמים כדי להזהר במצות ציצית, ע"כ. והתוס' והרא"ש הובאו גם כסמ"ס סוברים שהלכה כרבא ע"ש, וכולהו משום דלא שמיע להו האי כללא, כלומר לא שמיע להו.

(עג) הלכה. מנחות מא, א.

מי סברת חובת גברא הוא, חובת תלית הוא זיל רמי ליה. לימא מסייע ליה חסידים הראשונים כיון שארגו בה שלש היו מטילין בה תכלת, שאני חסידים דמחמרי אנפשיהו. ופליגא דמלאכא דאשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא, אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקיטא וסרבלא בסתוא ציצית מה תהא עליה, ע"ש. ואע"פ שאין אנו פוסקים הלכות מפי מלאכים דקימא לן לא בשמים היא, מכל מקום אהני פסקא דופליגא לענין שאין ציצית חובת מנא, שעיקר הופליגא לא נאמרה אלא לכך. אבל במה שמשמע מדברי המלאך שציצית חובת גברא ועשה רביע אקרפתא דגברא אין הלכה כמלאכא, הלא בשמים היא, ולא לכך נתטון הש"ס. לפיכך פסק רבנו בהלכות ציצית פ"ג הל' י: והיאך חיוב מצות הציצית, כל אדם שחייב לעשות מצוה זו אם יתכסה בכסות הראוי לציצית יטיל בה ציצית ואחר כך יתכסה בה, ואם נתכסה בה בלא ציצית הרי זה בטל מצות עשה וכו' ע"ש. וכבר בארתי במקום אחר כי זו מהדורתו האחרונה של רבנו, כי לפנים היה סבור כהר"ף שהציצית חובת גברא, והיינו דמלאכא.

(עד) הלכה. מנחות צט, ב.

תניא ר' יוסי אומר אפילו סלק את הישנה שחרית וסדר את החדשה ערבית אין בכך כלום, אלא מה אני מקיים לפני תמיד, שלא ילין שלחן בלא לחם. אמר ר' אמי מדבריו של ר' יוסי נלמד אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית קיים מצות לא ימוש... ופליגא דר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן דאמר פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה וכו' ע"ש. ועיין לח"מ בהלכות תלמוד תורה פ"א הל' ח שראה סתירה בדברי רבנו, דמחד פסק בלחם הפנים כרבנן טפחו של זה בצד טפחו של זה, ומאיך כאלו פסק כאן כר' יוסי. ואף שאין הבנתו בדברי רבנו שם נכונה, אלא גם כאשר ניתן לו כוליה סבריה, הרי הש"ס דחה פסוק זה ממצוה ומחובה, ומה שאמרו דאליבא דר"י קיי סלא ימוש הוא רק אליבא דמ"ה ממצוה ומחובה, ומה שאמרו דאליבא דר"י קיים לא ימוש הוא רק אליבא דמ"ד בתירוץ קושיתו, וכמו שכתבתי בבאורי שם. ומה שהוזכר רבנו שם פסוק והגית בו למוסר בעלמא אמרו.

(עה) הלכה. חולין כה ב—כו, א.

מתני' התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר. ובגמ' מני מתני' לא ר' יהודה ולא רבנו, דתניא המתמד ונתן מים במחה ומצא כדי מדתו פטור, ור' יהודה מחייב, מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ, אי ר"י אע"ג דלא החמיץ, א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה בשתחמיץ מחלוקת ומתני' ר' יהודה, וכן א"ר יוסי בר' חנינה בשתחמיץ מחלוקת... ופליגא דר' אלעזר דאמר הכל מודים שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא אם כן החמיץ, קסבר בלא החמיץ מחלוקת, ע"ש. והנה לר"ב מתני' ר"י היא ויחידאה היא וצריכה היתה להתדות מהלכה, ולהופליגא דבלא החמיץ מחלוקת אתיא מתני' כרבנן. וכך באמת פסק רבנו בהלכות מעשר שני פ"ז

ה' ו התמד עד שלא תחמיץ אינו נלקח בכסף מעשר, ע"ש. וכס"מ והרדב"ז לא העירו מאומה כאלו הדברים פשוטים.

(עו) יחוסים. חולין ס, ב.

אמר ליה רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא כתוב ... באגדתך ופרשה, חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים, אמר חמשה וחשיב ששה, א"ר יונתן ארונקי שלהן חמשה ... ופליגא דרב דאמר עוים מתימן באו, ותניא נמי הכי ... ואית להו שית סרי דרי שני לכל חד וחד, ע"ש. וכבר הוכחתי באחת הקדמות, כי המציאות באמת כרב, שהעוים באו מתימן, וההוכחה הברורה היא דאית להנהו מינייהו שיתסרי דרי שיני לאכול עוים מארץ, מתרה יאבדו.

(עז) זיהוי. חולין סג, ב.

אמר אבוי כשם שראה ודאה אחת היא [כפי שנאמר לפני כן] כך איה ודיה אחת היא ... ופליגא דר' אבהו דאמר ראה זו איה ... ע"ש. ולסאורה צריך היה רבנו לפסוק כר' אבהו, אלא שאחרי כן נאמר: אלא שמע מינה דאה וראה איה ודיה אחת היא, ורבנו גריס איה בלי וו, ודלא כרש"י דגריס בוו ומפרש ארבעת השמות אחת היא, אלא מפרש רבנו דשתיים שתיים קתני, וא"כ נדחו דברי ר' אבהו. ולפיכך פסק בהלכות מאכלות אסורות פ"א הל' יד דאה והיא הראה האמורה במשנה תורה, איה והיא הדיה האמורה במשנה תורה.

(עח) הלכה. חולין עו, ב.

אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידים שאמרו ברובו, מאי רובו רוב אחד מהן. כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי, טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא, ופליגא דרבנאי בשם שמואל דאמר צומת הגידים אפילו לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה. ואיכא דאמרי מאי רובו רוב כל אחד ואחד, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו הא איכא תלתא דכל חד וחד ומסייע ליה לרבנאי דאמר בשם שמואל צומת הגידים שאמרו אפילו לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה, ע"כ. ולסאורה צריך היה רבנו לפסוק כשמואל, וכך באמת פסק הרי"ף קלישנא בתרא וכשמואל דאפילו לא נשתייר אלא שליש מכל אחד כשר. ורבנו פסק בפ"ח מהלכות שחיטה הל' יח נחתך בבהמה האחד העבה לבדו מותרת שהרי נשאר שנים, נחתכו השנים הדקים מותרת שהרי האחד העבה גדול משניהם והרי לא ניטל כל הצומת אלא מיעוטה, נחתך רובו של כל אחד מהן טרפה ואין צריך לומר שנחתכו כולן או ניטלו כולן. ע"ש. נראה דמפרש דלא פליגי רב ושמואל ללישנא קמא, אלא שבתחלה אמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מיכדי תלתא הוו כי מפסיק חד לגמרי הא איכא תרי, ומשמע דלעולם בעינן שישתיירו שנים, ואם נשתייר העבה לבדו לא מהני, ועל זה בא הפליגא דרבנאי דלא בעינן שנים אלא די באחד,

והכי הלכתא, אלא שבאיזה אחד אמרו הדריגין לכללים רב ושמואל הלכה כרב באיסורי, ובעינן שהאחד שישתייר יהיה הגדול.

(ט) הלכה. חולין קו, א.

א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא אמרו בטילת ידיים לפירות אלא משום נקיות, סבור מינה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא, אמר להו רבא לא חובה ולא מצוה אלא רשות. ופליג הרב נחמן דאמר הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח, ע"ש. ופסק רבנו בהלכות ברכות פ"ו הל' ג: וכל הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח. וכתב שם הכס"מ ופסק רבנו כר"ע דבתרא הוא, ואע"ג דרבא אמר רשות לאו אליבא דנפשיה אמרה אלא לפרושי מילתיה דר' אלעזר, ולענין דינא אפשר דכרב נחמן סבירא ליה, ועוד דבחיגה יח ב משמע דכוותיה דרב נחמן קי"ל ע"ש. ואינו יודע מאין ידענו שאין רבא סובר. סדברי עצמו. ובאמת אין צורך לכל זה.

(פ) הלכה. חולין קו, א—קו, ב.

אמר רב נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו. אמר להו ר' אבינא לבני פקתא דערבות, כגון אתון דלא שכחי לכו נמי משו ידכו מצפרא ואתנו עליהו לכוליה יומא. איכא דאמרי בשעת הדחק אין, שלא בשעת הדחק לא, ופליגא דרב. ואיכא דאמרי אפילו שלא בשעת הדחק נמי והיינו דרב. ופסק רבנו בהלכות ברכות פ"ו הל' יז נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום ואינו צריך ליטול ידיו לכל אכילה ואכילה, ע"כ. ופשוט שפסק כלישנא קמא כיון שהש"ס דחה איכא דאמרי בשעת הדחק. ברם עיין שם כס"מ גם בשם ר' יונה, גם מה שהוסיף הוא, שנדחקו ללא צורך משום שנעלם מהם הכלל הזה.

(פא) הלכה. ערכין כא, א—ב.

אמר שמואל עולה צריכה דעת דכתיב לרצונו, מאי קמ"ל תנינא אע"פ שאין מתכפר לו עד שיתרצה, לא צריכה דפריש ליה חבריה, מהו דתימא כי בעינן דעת מדרייה, אבל מדחבריה לא, קמ"ל זמנין דלא ניחא ליה דליכפר במידי דלאו דידיה. מתיבי חטאתו ואשמו של פלוני עלי לדעת יצא, שלא לדעת לא יצא. עולתו ושלמיו של פלוני עלי בין לדעת בין שלא לדעת יצא. אמר לך שמואל כי תניא ההיא בשעת כפרה, דאירצי בשעת הפרשה, כי קאמינא אנא בשעת הפרשה. ופליגא דעולא דאמר לא חילקו בין חטאת לעולה אלא שחטאת צריכה דעת בשעת הפרשה ועולה אין צריכה דעת בשעת הפרשה, אבל בשעת כפרה אידי ואידי לדעת יצא, שלא לדעת לא יצא, וכו'. ולכאורה צריך רבנו לפסוק כעולא. והוא פסק בהלכות מעשה הקרבנות פ"ד הל' י כשמואל. ונראה דטעמא מפני שהש"ס הביא אחרי כן ברייתא נגד ברייתא דלעיל ותירצה שמואל לשטתו ועולא לשטתו. ורב פפא המשיך לדון בברייתא וסיים קמ"ל דלא הויא תיובתא דשמואל. ועיין להר"י עיני אברהם שדן בטעם שפסק רבנו כשמואל. והכס"מ ציין

מקור הדברים וכתב ואע"פ דפליג התם עולא פסק כשמואל, כאלו הדברים פשוטים
שבידי רבנו לבחור כרצונו.

פב) הלכה. ערכין לג, א.

וביובל יצא, מאי קאמר, אמר רב הונא לא נצרכה אלא למקדיש בית בבתי
החצירים וגאלו אחר מיד התקדש ופגע בו יובל בשנה שנייה, למאי מדמית ליה,
אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איתלט ליה ללוקח, אי לשדה אחוזה מדמית ליה
לכהנים נפקא, להכי איצטריך וביובל יצא... ופליגא דר' אושעיא דאמר הכל
היו בכלל ונתן הכסף וקם לו, כשפרט הכתוב בשדה אחוזה והיה השדה בצאתו
ביובל וכו' שדה הוא דפריק לה ונפקא לכהנים, אבל הנך כדקיימי קיימי וכו'.
ובתר הכי מייתי הש"ס תניא כוותיה דרב הונא ותיובתא דר' אושעיא המקדיש
בית וכו', ובזה נדחו דברי ר' אושעיא על אף הופליגא, ולפיכך פסק רבנו בפ"ה
ערכין הל' ד כרב הונא.

פג) הלכה. תמורה לב, ב.

ופליגא דרב אדא בר אבהו וכו' ע"ש, ורב אדא והנפלג פליגי אליבא דר' אליעזר,
וכיון שהלכה כר' יהושע אין שום נפקות מן המחלוקת.

פד) הלכה. נדה יז, ב—יח, א.

שם נאמרו תרי ופליגא סתראי, ואמרו דאליבא דרב הונא לא פליגי דמן הלול
ולפנים ודאי טמא, מן הלול ולחוץ ספקו טמא, ובתר הכי אתמר דר' יוחנן, ולפיכך
פסק רבנו כרב הונא בפ"ה אסורי ביאה הל' ה.

סקרתי את הכל, ונדמה לי כי כל פסקי רבנו הגדול ברורים נובעים מנחל
לא אכזב.